

**MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA O'QUVCHILARDA "MAS'ULIYATLI
FUQORALIK" FAZILATINI SHAKLLANTIRISH SHAKLLANTIRISH
METODIKASINI AMALIY TAHLILI**

Maxsimova Sohiba

Ta'lim, tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi
1-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada umumta'lim muassasalari o'quvchilarida mas'uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirishda milliy qadriyatlardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va metodik asoslari amaliy jihatdan tahlil qilinadi. O'quv-tarbiyaviy jarayonda milliy an'ana, urf-odat va tarixiy merosdan samarali foydalanish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: milliy qadriyatlar, mas'uliyatli fuqarolik, tarbiya, pedagogik metodika, o'quvchi shaxsi.

**ПРАКТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ МЕТОДИКИ НАБЛЮДЕНИЯ ЗА
ДОБРОДЕТЕЛЬНОЮ «ОТВЕТСТВЕННОГО ГРАЖДАНСТВА» У
УЧАЩИХСЯ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ.**

Максимова Сохиба

Теория и методология образования, Образование (Начальное образование)
1-й курс Магистрантка

Аннотация: В данной статье с практической точки зрения анализируются педагогические возможности и методические основы использования национальных ценностей в формировании ответственного гражданства у учащихся средних учебных заведений. Выделяются пути эффективного использования национальных традиций, обычаев и исторического наследия в образовательном процессе.

Ключевые слова: национальные ценности, ответственное гражданство, образование, педагогическая методика, личность студента.

**PRACTICAL ANALYSIS OF THE METHODOLOGY FOR FORMING THE
VIRTUE OF "RESPONSIBLE CITIZENSHIP" IN STUDENTS BASED ON
NATIONAL VALUES**

Master's student Maksimova Sohiba

Theory and Methodology of Education, Education
(Primary Education) 1st year

Abstract: This article analyzes the pedagogical possibilities and methodological foundations of using national values in the formation of responsible citizenship among students of secondary educational institutions from a practical perspective. It highlights ways to effectively use national traditions, customs, and historical heritage in the educational process.

Keywords: national values, responsible citizenship, education, pedagogical methodology, student personality.

Kirish: Globallashuv sharoitida yosh avlodda mas'uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirish dolzarb pedagogik muammolardan biridir. Ayniqsa, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish o'quvchilarda vatanparvarlik, ijtimoiy mas'uliyat, qonunlarga hurmat va jamiyat oldidagi burchni anglash kabi sifatlarni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarga tayangan metodik yondashuvlarni amaliy tahlil qilish muhim vazifa hisoblanadi.

Asosiy qism.

1. Mas'uliyatli fuqarolik tushunchasining pedagogik mohiyati

Mas'uliyatli fuqarolik – bu shaxsning jamiyat, davlat va atrofdagilar oldidagi huquq va majburiyatlarini anglagan holda ongli faoliyat yuritishidir. O'quvchilarda ushbu fazilat quyidagi tarkibiy qismlardan iborat bo'ladi:

- huquqiy ong va madaniyat;
- vatanparvarlik tuyg'usi;
- ijtimoiy faollik;
- axloqiy mas'uliyat.

2. Milliy qadriyatlarning tarbiyaviy imkoniyatlari

Milliy qadriyatlar – xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy merosi va hayotiy qarashlarini mujassam etadi. O'zbek xalqiga xos bo'lgan:

- kattalarga hurmat;
- jamoaviylik va hamjihatlik;
- vatan va oilaga sadoqat;
- halollik va adolat

kabi qadriyatlar o'quvchilarda mas'uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirishda kuchli tarbiyaviy manba bo'lib xizmat qiladi.

3. Metodikaning amaliy tahlili

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

a) Suhbat va munozara metodi

Milliy tarix, buyuk ajdodlar hayoti, Konstitutsiyamiz mazmuni asosida tashkil etilgan suhbatlar o'quvchilarda fuqarolik mas'uliyatini anglashga yordam beradi.

b) Loyihaviy faoliyat

“Vatan - mening mas'uliyatim”, “Mahallam ravnaqi uchun nima qildim?” kabi loyihalar orqali o'quvchilar ijtimoiy faollikka jalb etiladi.

c) Milliy bayram va an'analar asosida tarbiya

Navro'z, Mustaqillik kuni, Konstitutsiya kuni kabi tadbirlarni tarbiyaviy mazmunda tashkil etish o'quvchilarda fuqarolik pozitsiyasini mustahkamlaydi.

d) Amaliy faoliyat va ijtimoiy ishlar

Hasharlar, ko'ngillilik faoliyati, maktab va mahalla bilan hamkorlikdagi tadbirlar mas'uliyat hissini kuchaytiradi.

4. Tajriba natijalari

Amaliy kuzatuvlar natijasida:

- o'quvchilarning ijtimoiy faolligi oshgani;
- milliy qadriyatlarga hurmat kuchaygani;
- jamiyat hayotiga befarq bo'lmaslik ko'nikmalari shakllangani aniqlandi.

5. Milliy qadriyatlar asosida mas'uliyatli fuqarolikni shakllantirishda pedagogik shart-sharoitlar

O'quvchilarda mas'uliyatli fuqarolik fazilatini samarali shakllantirish uchun ta'lim muassasalarida muayyan pedagogik shart-sharoitlarning mavjud bo'lishi muhim ahamiyatga ega. Jumladan:

- ta'lim jarayonida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning uyg'unligi;
- o'qituvchilarning milliy tarbiya bo'yicha metodik tayyorgarligi;
- o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olish;
- maktab, oila va mahalla hamkorligining yo'lga qo'yilishi.

Mazkur shart-sharoitlar o'quvchilarda fuqarolik ongini shakllantirish jarayonining uzluksizligini ta'minlaydi.

6. O'qituvchi faoliyatida milliy qadriyatlarga asoslangan metodik yondashuv

Mas'uliyatli fuqarolikni shakllantirishda o'qituvchining shaxsiy namuna ko'rsatishi muhim omil hisoblanadi. O'qituvchi:

- milliy qadriyatlarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi;
- dars jarayonida hayotiy misollardan foydalanishi;
- o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undashi;

jamoaviy faoliyatni rag‘batlantirishi lozim.

Bunda fanlararo integratsiya (tarix, huquq, adabiyot, ma’naviyat asoslari) asosida olib borilgan darslar yuqori samara beradi.

Adabiyotlar tahlili : Mas’uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirish masalasi pedagogika, ma’naviyat va ijtimoiy fanlar doirasida keng tadqiq etilgan. Xususan, milliy qadriyatlar asosida tarbiya berish masalasi o‘zbek pedagogikasida ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qaraladi.

I.A. Karimovning “Yuksak ma’naviyat - yengilmas kuch” asarida milliy qadriyatlar va ma’naviy tarbiyaning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rni chuqur tahlil qilinib, yosh avlodni vatanparvarlik va fuqarolik mas’uliyati ruhida tarbiyalash zarurligi asoslab berilgan. Muallif milliy o‘zlikni anglash fuqarolik ongining muhim tarkibiy qismi ekanligini ta’kidlaydi.

Pedagogik adabiyotlarda Abdullayeva M.ning ilmiy ishlarida milliy qadriyatlarning tarbiyaviy imkoniyatlari keng yoritilgan. Uning fikricha, ta’lim jarayonida milliy urf-odatlar, an’analar va xalq pedagogikasidan foydalanish o‘quvchilarda ijtimoiy mas’uliyat va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, umumiy pedagogika va tarbiya nazariyasiga oid tadqiqotlarda (X. To‘raqulov, B. Xodjayeov va boshqalar) fuqarolik tarbiyasi shaxs kamolotining muhim omili sifatida qaraladi. Ushbu olimlar o‘quvchilarda mas’uliyatli fuqarolikni shakllantirishda tizimli yondashuv, fanlararo integratsiya va amaliy faoliyatga asoslangan metodlarning samaradorligini qayd etadilar.

Huquqiy tarbiya masalalari bo‘yicha olib borilgan tadqiqotlarda (N. Jo‘rayev, Sh. Qodirov) Konstitutsiya va qonunlarga hurmat ruhida tarbiya berish mas’uliyatli fuqarolikning asosiy sharti sifatida e’tirof etiladi. Ushbu yondashuv o‘quvchilarda huquqiy ong va fuqarolik madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xorijiy tadqiqotlarda (J. Dewey, T. Marshall) fuqarolik tarbiyasi demokratik jamiyatning muhim tarkibiy qismi sifatida tahlil qilinib, ijtimoiy faollik va shaxsiy mas’uliyatning uyg‘unligi asosiy mezon sifatida ko‘rsatiladi. Biroq, ushbu tadqiqotlarda milliy qadriyatlar masalasiga yetarli darajada e’tibor qaratilmagan.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, milliy qadriyatlar asosida mas’uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirish masalasi dolzarb bo‘lib, mavjud tadqiqotlarda mazkur masalaning amaliy-metodik jihatlari yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Shu bois, ushbu maqolada mazkur yo‘nalishdagi metodik yondashuvlarni amaliy tahlil qilish zarurati yuzaga keladi.

Xulosa qilib aytganda, milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan ta’lim-tarbiya jarayoni o‘quvchilarda mas’uliyatli fuqarolik fazilatini shakllantirishda yuqori

samaradorlikka ega. Ushbu metodik yondashuvni tizimli va izchil qo‘llash barkamol, ongli va faol fuqarolarni tarbiyalashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – T.: Ma’naviyat.
3. Abdullayeva M. *Pedagogikada milliy qadriyatlar*. – T.: Fan, 2020.
4. Umumiy pedagogika. O‘quv qo‘llanma.